ISSN -2583-147X(P), **Vol.- 8, Issue No.X, January 2023**
Bastabatara Pariprakash Prachee
Peer Reviewed and Referred Research Journal

ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଅନ୍ୟରୂପ "ଶୋଷ' : ରୂପକାର ଜୟଦ୍ରଥ ସୁନା

ସୁବାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ଭୋଇ

ଚଳିତ ଶତାବ୍ଦୀର କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କବି ଜୟଦ୍ରଥ ସୁନାଙ୍କ ନାମ ଅନନ୍ୟ । ଆଦିବାସୀ, ପୀଡ଼ିତ, ଦଳିତ, ଗରିବ ଜନତାର ସ୍ୱର ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଝଙ୍କୃତ, ତାଙ୍କ କବିତାରେ ନଥାଏ ଶାବ୍ଦିକ କ୍ଳିଷ୍ଟତା, ଥାଏ ସାଧାରଣ ମଣିଷର କରୁଣସ୍ୱର । ଆଜିର ସମାଜ ଯାହାକୁ ଆଦିବାସୀ ଅଶିକ୍ଷିତ କହିତାକୁ ନିଜ ଜନ୍ମଭୂମିଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଦେବାକୁ ବସିଛି, ମିଛ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖାଇ ତା'ର ମାଟିର ମହକକୁ ନେଇ କିଣାବିକାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ତାଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରିଦେବାର ଚକ୍ରାନ୍ତକୁ କବି ଖୋଲା ଖୋଲି ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି କବିତା ମାଧ୍ୟମରେ । କବି ଜୟଦ୍ରଥ ସୁନା କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ କର୍ଲାମୁଣ୍ଡା ବ୍ଲକର ରେଭେନ୍ୟୁ ବହିର୍ଭୂତ ଗାଁ ଭାଞ୍ଜିପଦର୍ ଠାରେ ୧୯୮୪ ଜୁଲାଇ ୧ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ନଥିଲା । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସହ ସଂଘର୍ଷ କରି ରାଉରକେଲାଠାରୁ ସ୍କୁଲଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରି ଭବାନୀପାଟଣାରେ ରାଜନୀତି ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଓଡ଼ିଆରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶ୍ରେଣୀ ପାସ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ କର୍ମମୟ ଜୀବନ ଏକ ଘରୋଇ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସହକାରୀ ଶିକ୍ଷକରୁ ଆରମ୍ଭହୋଇ ପରେ ଅଧକ୍ଷ ଓ ସମ୍ପ୍ରତି ପ୍ରଗତି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟରତ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର ଦୁଇଗୋଟି କବିତା ସଂକଳନ 'ଶୋଷ' (୨୦୧୭) ଓ 'ନିଆଧରା' (୨୦୨୦) ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ଆଲୋଚ୍ୟ କବିତା ସଂକଳନ 'ଶୋଷ' ୨୦୧୭ ମସିହାରେ ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେଶନସ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ସଂକଳନଟି ୨୦୧୮ ବର୍ଷ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଯୁବ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । କବିଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରତିଫଳନ ହେଉଛି 'ଶୋଷ' କବିତା ସଂକଳନ । କବିତା ସଙ୍କଳନର ନାମକରଣ ସମ୍ପର୍କରେ କହନ୍ତି – "ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପ୍ରସ୍ତୁତି ପରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସଙ୍କଳନର ଶୀର୍ଷକ ଖୋଜିଲି ସେତେବେଳେ ମୋର ପିଲାଦିନର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଆମେ ଚାରି ଭାଇଭଉଣୀ ଓ ମୁଁ ସବାସାନ । ସେତେବେଳେ ଆମର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ନଥିଲା । କେବେ କେବେ ରାତିରେ ମା ବଡଭଉଣୀକୁ ପାଣି ଫୁଟାଇବା ପାଇଁ କହି ପଡୋଶୀ ଘରକୁ ଚାଉଳ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ ଯାଏ, କେବେ କେବେ ଚାଉଳ ମିଳେ ଆଉ କେବେ ଖୁଦ ମଧ ମିଳେ ନାହିଁ । ଯେବେ ଚାଉଳ ମିଳୁ ନଥିଲା ସେଦିନ ବଡଭଉଣୀମାନେ କହନ୍ତି ଆମକୁ ଭୋକ ହେଉ ନାହିଁ ମା ଶୋଷ କରୁଛି ଆମେ ପାଣି ପିଇ ଶୋଇଯିବୁ । ଆମେ ପ୍ରାୟ ସେମିତି ଭୋକକୁ ଶୋଷ ଭାବି ଶୋଇପଡୁ । କବିତାରେ ଯେହେତୁ ସେଇ ଅଙ୍ଗେନିଭା ଓ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟର ଅଭାବ ଅନଟନ ର କଥା ରହିଛି ,ତେଣୁ କବିତା ସଙ୍କଳନର ନା 'ଶୋଷ' ରଖିଲି ।"

(ଦୂରଦର୍ଶନ ସାକ୍ଷାତକାର ୨୦୧୮) ବାସ୍ତବରେ ଭୋକ, ଶୋଷ ମଣିଷର ଚିରଶତ୍ରୁ ସେ ଧନୀ, ଦରିଦ୍ର, ଛୁଆ ବୁଢ଼ା କାହାକୁ ଚିହ୍ନେନି କେବଳ ଆକ୍ରାନ୍ତ କରି ତଳିତଳାନ୍ତ କରିବା ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

କବିତା ସଙ୍କଳନରେ ତେତିଶ ଗୋଟି କବିତା ସ୍ଥାନିତ । କବିତାରେ କବି ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଓ ଦୃଶ୍ୟମାନ ଜଗତରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାର ପ୍ରତିଫଳନ କରିଛନ୍ତି । ସମାଜରେ ଘଟୁଥିବା ବିସ୍ଥାପନର କରୁଣ ପରିସ୍ଥିତି, ଦଳିତ ଚେତନାର ସ୍ୱର, ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ପ୍ରତି ଆକ୍ଷେପ, ନାରୀବାଦର ନୂତନ ସ୍ୱର , ମାନବିକତାର ନବ ମୂଲ୍ୟାୟନ, ପ୍ରେମ, ମୃତ୍ତିକା ସମ୍ପ୍ରତି ହିଁ କବିତାର ବିଭବ ହୋଇଉଠିଛି । କବିତାର ସ୍ୱରକୁ ଲୋକାଭିମୁଖୀ କରିବା ପାଇଁ କବିତାର ଦିଗ-ବିଦିଗ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସମୟରେ ବିସ୍ଥାପନ ଏକ ଜଟିଳ ଓ ବିରାଟ ସମସ୍ୟା । ବିକାଶ ନାଁରେ କାରଖାନା ସ୍ଥାପନ, ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନ ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଆଳରେ ସରକାର ଓ ସରକାର ସହ ସଂପୃକ୍ତ ଘରୋଇ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ମୂଳ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ଥଇଥାନର ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ବାସହରା କରି ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ କାରଖାନା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାପରେ

ସେସବୁ ଭୁଲିଯାନ୍ତି । ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ରହି ଆସିଥିବା ଭିଟାମାଟିକୁ ଛାଡିବାର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ବଳପୂର୍ବକ , ମିଛ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖାଇ ମାଟିର ମୋହରେ ପଡ଼ି ମାନସିକ, ଶାରୀରିକ ଅତ୍ୟାଚାର କରନ୍ତି । କବିଙ୍କ କବିତାରେ ଏପରି ସ୍ୱର ଦେଖାଯାଏ । ଯେମିତି – 'ସେମାନେ ଶୁଣି ପାରନ୍ତି / ଆମ ମାଟିର ବାସ୍ନା / ବାରି ପାରନ୍ତି / ହାଡ଼ମାଂସ, ରକ୍ତ / ସେଥି ପାଇଁ ତ / ମାଗି ଆସନ୍ତି / ଏ ଜମି ଦିଅ / ଏ ଗଛ ଦିଅ / ଆଉ ବଦଳରେ / କିଛି ସ୍ୱପ୍ନ ନିଅ ।'

(ଆମେ ଜାଣିଛୁ ପୃ -୪୯)

ସାଧାରଣ ଲୋକ ତାଙ୍କ କଥାରେ ରହି ହେଲେ ତ ଭଲ ନହେଲେ ନମାନିଲେ ଲାଠି, ବନ୍ଧୁକ, ଗୁଳି କଥା କହେ । ରାତି ଅଧରେ କମ୍ପାନୀ ଲୋକଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟକରି ନପାରି ଜୀବନ ଭିକ୍ଷା କରନ୍ତି ନେହୁରା ହୁଅନ୍ତି ଟିକେ ଆଶ୍ରା ପାଇଁ କବିଙ୍କ ମତରେ – 'କାହା ଚଟାଣ / ଖାଲି ପଡ଼ିଛି ଯେ / ଏ ରାତିଟା / ବସିବସି କଟେଇବେ / ଆମ ପିଲାମାନେ ।'

(ବିସ୍ଥାପନ ଏକ ରାତିର ପୃ -୬୨)

କବି ସୁନାଙ୍କ କବିତାରେ ନାରୀବାଦର ସ୍ୱର ବଦଳି ଯାଇଛି । ମାଟିର ମନଗହନ କଥାକୁ ଦେଖି ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ କବିତାରେ ନାରୀ ସହରୀ ନୁହେଁ ସେ ଗାଉଁଲି ହୋଇବି ତା ପାଖରେ ଥାଏ ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ସହନଶୀଳତା, ଆତ୍ମସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଥାଏ ସାହସ ଓ ଦୃଢ ମନୋବଳ । ସେ ପରିବାର ପାଇଁ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଦିଏ । କବିଙ୍କ 'ସେଝିଅଟି' କବିତାରେ ନାରୀ କର୍ମଠ ହେବାର ଚିତ୍ର ଦେଖାଯାଏ ।

ନାରୀ ଯେତେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସମାଜ ରୂପକ ବେଡ଼ିରୁ ନିଜକୁ ମୁକୁଳେଇ ପାରେନି । ସମାଜର ଆହ୍ୱାନରେ ଗୁରୁଜନଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଟିକେ ଦେଖିବା ପାଇଁ, ସମାଜର ଅପନିନ୍ଦାରୁ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ସ୍ୱାମୀ ଶବ୍ଦଟିଏ ଲୋଡ଼ୁଥାଏ । ତା ମନ ସହ, ତା' ରଙ୍ଗ ସହ, ତା' ଭାବନା ସହ ନ ମିଶିଲେ ବି ସର୍ବଦା ସ୍ୱାମୀ ଶବ୍ଦକୁ ସମ୍ମାନ କରେ । ନାରୀର ଏହି ଅନ୍ତର ଭାବନା ପ୍ରକାଶ କରି କହନ୍ତି– ନଥିଲେ ବି ଇଚ୍ଛା / ଅବାଟରେ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼େ / ଏ ଶବ୍ଦ ଆଜ୍ଞାରେ / ନଚେତ୍ / ଆଦରର ସ୍ତ୍ରୀଟିଏ ସାଜି ପାରେନି / ତା' ଶାଶୁଘର / ଲୋକଙ୍କ ନଜରେ । (ପୃ -୧୯) ସମାଜ ଯେତେ ଉନ୍ନତିର ଶୀର୍ଷରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ପୁରୁଷ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସମାଜରେ ନାରୀ ଅତ୍ୟାଚାର, ଅବହେଳାରୁ ମୁକୁଳି ପାରିନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଆହୁରି ସମୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରି ନାରୀକବି ପ୍ରତିଭା ଶତପଥୀ କହିଥିବା ପଙ୍କ୍ତି – 'ଫେରାଇ ନିଅ ତୁମ ସମବେଦନା / ଆହୁରି କିଛି ସମୟ ଦରକାର / ଲୋକେ ବୁଝିବାକୁ ଯେ / ନମ୍ରତା ଅର୍ଥ ଦୁର୍ବଳତା ନୁହେଁ / କି ଲଜ୍ଜା ପାପ ଢାଙ୍କିବାର ବସ୍ତୁ ନୁହେଁ / ଶ୍ରଦ୍ଧା ମାଗି ଆଣିବାର ଚିଜ ନୁହେଁ / କି ଅଧିକାର ଜନ୍ମଗତ ନୁହେଁ ।' (ଦିନେ ଦିନେ)ର ଭାବ ମଧ୍ୟ କବି ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କ କବିତାରେ ଦେଖାଯାଏ । ଅବଶ୍ୟ ନାରୀ ଏବେ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଶିକ୍ଷିତା ଓ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସମାଜ ଓ ପରିବାରର ନିର୍ଯାତନା ସମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ ହୋଇଛନ୍ତି । କବି ସୁନାଙ୍କ କବିତାରେ ନାରୀ ପ୍ରଚଳିତ ପରମ୍ପରାକୁ ବିରୋଧ କରି କହେ – କାଠ 'ଫଡ଼ାଏ ଚିରିଦିଅ ବୋଲି / କେତେଥର କହିଲିଣି / ଶୁଭୁଚି ନା ନାହିଁ / ଗୋଡ଼ହାତ କ'ଣ / ଚୁଲିରେ ପୂରାଇ / ଚା କରିବି ?' ନାରୀ ପେଟରେ ଓଦା କନା ଦେଇ ଭୋକ ଶୋଷ ମେଣ୍ଟାଇ ପାରେ କିନ୍ତୁ ନିଜ ସାମ୍ନାରେ ବାପା ଭାଇ ନିନ୍ଦା ସହ୍ୟ କରି ପାରେନି । ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଚାପି କୁହେ – 'ମାର / ଯେତେ ପାରୁଛ ସେତେ / ହେଲେ / ବାପାମାକୁ ମୋର / ଗାଳିଗୁଲଜ କରନା ।' (ନାରୀଟିଏ-ପୃ-୬୦)

ସମାଜରେ କେଉଁ ଆବହମାନ କାଳରୁ ଉଚ୍ଚ ଓ ନୀଚ ବୋଲାଉ ଥିବା ଦୁଇଗୋଟି ଗୋଷ୍ଠୀ ମଣିଷ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସର୍ବଦା ଆଭିଜାତ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ନୀଚ ଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକମାନେ ଶୋଷିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସମାଜର ଏହି ଦଳିତ ଲୋକମାନେ ଆଭିଜାତ୍ୟତା ବୋଲାଉଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ବିରୋଧ କରି ଆମେରିକାରେ ବ୍ଲାକ ପାନ୍ଥର ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ଭାରତରେ ଦଳିତ ପାନ୍ଥର ଗୋଷ୍ଠୀ ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରଠାରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଳିତମାନଙ୍କ ଜୀବନଶୈଳୀରେ ଉନ୍ନତି ଆଣିବା ପାଇଁ ସରକାର ପରାଂମୁଖ । ଯାହା କିଛି ଯୋଜନା ହେଉଛି ତାହା ବାଟ ମାରଣା ହେଇ ଯାଉଛି । ଅଶିକ୍ଷିତ, ଭକୁଆ ଭାବି ସରକାର ଶିଳ୍ପ ଓ କାରଖାନାର ବିକାଶ ଆଳରେ ଦଳିତ, ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ ଛଡେଇ ନେବାର ପ୍ରଯତ୍ନ କରନ୍ତି । କିଛି ସ୍ୱପ୍ନର ସଉଦା କରି ଜୀବନ ଜୀବିକା ଛଡେଇ ନିଅନ୍ତି । କବିଙ୍କ ମତରେ – 'କାହିଁକି / ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ଭାଷଣ ମାରୁଚ / ଇନ୍ଦିରା ଆବାସ, ଦି'ଟଙ୍କିଆ ଚାଉଳ / ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥା ପେନସନ / ଅବା ଜନନୀ ସୁରକ୍ଷାକୁ ନେଇ / ଏସବୁ ଦରକାର ପଡିନି ଆମକୁ / ନା ପଡ଼ିବ ଆଗକୁ / ଦରକାର ପଡେ ଆମ ଡଙ୍ଗର / ଆମ ଝରଣା, ସଳପ ଗଛ / ଖଜୁରୀ ଗଛ / ମାଣ୍ଡିଆ ପେଜ / ଅବା ମାଟିକାନ୍ଥ କୁଡିଆ ।' (ପଛକୁ ଥରେ ବୁଲି ଦେଖ- ପୃ-୪୩-୪୪) ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳର ଖଣିଖାଦାନ, ମାଟି, ପାଣି ନେଇ ସରକାର ପ୍ରଶଂସା ପାଏ, ପୁରସ୍କାର ସାଉଁଟେ, ରୋଜଗାରକ୍ଷମ ହୁଏ, ଶେଷରେ ସେ ମାଟିକୁ ଭୁଲିଯାଏ ।

ସମ୍ପ୍ରତି ତଥାକଥିତ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜ ଦଳିତ, ଆଦିବାସୀ ସମାଜକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଜୀବନଶୈଳୀକୁ କୁସଂସ୍କାର କହନ୍ତି, ଅନ୍ଧ ବିଶ୍ୱାସ କହନ୍ତି ତାଙ୍କ ପରମ୍ପରା, ଗୁଡ଼ି ପୂଜାକୁ, ଅସଭ୍ୟ କହନ୍ତି ତାଙ୍କ ସଲପ ରସ ପିଇବାକୁ, ମା ଛୁଆକୁ ଶାଢ଼ୀ ଦୋଳିରେ କାଖେଇବାର ଦେଖି । କବି ସୁନା ପ୍ରଚାରକ ବହୁଳ ସମାଜର ନୀତି ଆଦର୍ଶ ଆଦିବାସୀ ଦଳିତଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରାଠାରୁ କେତେ ନ୍ୟୁନ ଯେ ତାଙ୍କୁ ସେ ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତି ମାଧ୍ୟମରେ ଚେତେଇ ଦେଇଛନ୍ତି । 'ସମାଜ' କବିତାରେ କହନ୍ତି - ପରମ୍ପରାର କୋରଡାରେ / ଆମକୁ ଦିଶେ / ତମ ପିଠିରେ ଗୋଟିଏ କୁଜ/ ନା ଁଟା ତାର ସମାଜ । (ପୃ - ୫୬) ସମ୍ପ୍ରତି ସମାଜର ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ଥିବା ଲୋକେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଆରକ୍ଷଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉଠାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ କରନ୍ତି । ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତି - ସ୍ୱାଧୀନତାର ସତୁରୀ ବର୍ଷପରେ ମଧ୍ୟ ଆରକ୍ଷଣର ଆବଶ୍ୟକତା କାହିଁକି ?" କବି ସୁନା ଆରକ୍ଷଣର ଯୁକ୍ତି ଯୁକ୍ତତା ଦର୍ଶାଇବା ପାଇଁ କହନ୍ତି - ଚାଲ... / ଗୋଟିଏ ଓଳି / ଛେଟନା ଛେଟନା ଗୋବର / ଫିଙ୍ଗିବା ଚାଲ / ଗଇଁତି ଧରି / ଭାର ଭାର / ମାଟି ବୋହିବା ଚାଲ / ଏତିକି ହେଲେ / ଚାଲ ଏଥର / ଆରକ୍ଷଣ ପାଇଁ / ରାଜଧାନୀର / ଦୁଆରେ ବସିବାଚାଲ । (ପୃ - ୮୦)

ସମୟ ଚେତନା କବିଙ୍କ ଶୋଷ କବିତାର ମୁଖ୍ୟ ବିଭବ । ସମୟ ସର୍ବଦା ଗତିଶୀଳ । ଦୁଃସମୟ ଓ ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ରୂପାୟନ ଓ ସମକାଳର ସ୍ଥିତି ଓ ଦୁଃସ୍ଥିତି ପାଇଁ ଦାୟୀ କେବଳ ସମୟ । କବିଙ୍କ ମତରେ ସତେ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଚରିତ୍ର ଓ ସେ ଅଦୃଶ୍ୟ । ମଣିଷ ସମୟର ଦାସ । ମଣିଷ ଯେଉଁଠି ଚାଲୁଥିବା ସମୟର ରହସ୍ୟ ଜାଣି ପାରେନି ସେ ଭବିଷ୍ୟତକୁ କେମିତି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବ । ପାଣି, ଖତ, ସାର ଦେଇ ଅତି ଯତ୍ନରେ ପାଳିଥିବା ଗଛ ଫଳ ଦେବନା ଫୁଲ ତାହା ମଣିଷର ଆୟରେ ନୁହଁ । ଖରା, ବର୍ଷା ସହି ମାଟି ସହ ମାଟି ହୋଇ ଟାଙ୍ଗରା ଭୂଇଁକୁ ଫସଫସିଆ କରିଥିବା ଜମି ମଧ୍ୟ ଗୋଚର ହୋଇଯାଏ । ପାଣି ଗଳୁଥିବା ଘରେ ପାରା ଶାବକଙ୍କ ପାଇଁ ସଜାଡି ଥିବା ଠେକି ମଧ୍ୟ ଅକାମୀ ହୋଇଯାଏ ତାଙ୍କ ଠାରେ ପର ଆସିଯିବା ପରେ । ବାସ୍ତବରେ ମଣିଷ ସମୟର କରାୟତ କେହି କାହାର ନୁହନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପନ ହେଲେ ଖସିଯିବା ଏକା ସାର । କବିଙ୍କ 'ଭାଗ୍ୟଲିପି ଓ ଭଗ୍ୟଫଳ' କବିତାରେ ଏ ଭାବ ଅନୁମେୟ - 'ଶାବଳରେ ଗାତକରି / ପୋତିଥିଲି ଗଛ / ଖତ, ସାର, ପାଣିଢ଼ାଳି / ଭାବୁଥିଲି ମୋର / ଧେତ୍‌ତେରିକା / ସେ କଣ ମୋ ଇଚ୍ଛାରେ / ଉପରକୁ ଉଠିବ ! / ଫୁଲ ହେବ / ନା ଫଳ ?' (ଭାଗ୍ୟଲିପି ପୃ - ୭୦)

କବି ଜୟଦ୍ରଥ ସୁନାଙ୍କ ଶୋଷ କବିତା ସଙ୍କଳନର 'କିର୍ପିନି', 'ସତ କୁହ', 'ପ୍ରେମିକା', 'ଝର୍କା', 'ଭଲ ଲାଗିଥିଲା', 'ଆଜି ବି ମନେପଡେ' ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରେମ କବିତା । ସାବି, କିର୍ପିନି କବିତାର ଜଣେ ଜଣେ ନାୟିକା । ଏମାନେ ସହରୀ ସଭ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ନୁହଁନ୍ତି , ଏମାନେ ନିପଟ ମଫସଲର ମହୁଲ ଫୁଲ ଗୋଟାଉ ଥିବା, ରୋଷେଇ ପାଇଁ କାଠ ଯୋଗାଡ଼ କରୁଥିବା, ବିଲରେ ତଳି ରୋଇ ପାରୁଥିବା , କୋଶ କୋଶ ଦୂରରୁ ଗରାରେ ପାଣିବୋହି ପାରୁଥିବା, ସକାଳେ ହ୍ୱାଟସପ୍ ଫେସବୁକ୍ ବଦଳରେ ଗୋବର ପାଣି ଛିଞ୍ଚୁଥିବା ଜଣେ ଜଣେ ନାରୀ । ତାଙ୍କ ସହ ଆଜୀବନ ସମୟ କାଟିବା ପାଇଁ କଥା ଦିଏ କାବ୍ୟପୁରୁଷ ରେଙ୍ଗଟା, ପ୍ରେମିକା ବି ପୁନେଇଁ ତିଥିର ଟୋକି ପର୍ବର ରାତିରେ ନିଜକୁ ରେଙ୍ଗଟା ପାଖେ ସମର୍ପି ଦେବାର କାମନା କରେ । ତଥାପି ବେଳେ ବେଳେ କାବ୍ୟନାୟକ ସନ୍ଦେହ କରି ଛଳରେ ପଚାରି ଦିଏ – 'ସତ କୁହ ହଠାତ୍ ଯଦି ମୋର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ / ଦୁଃଖେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବନି / ନା ଅତୀତର ପୃଷ୍ଠା ସବୁ / ପଛକୁ ଠେଲି / ସେ ପୃଷ୍ଠାରେ ଲେଖିବ / ଭିନ୍ନ ଏକ ଉପନ୍ୟାସ / ଭିନ୍ନ ପରିଚୟ ନେଇ ।' (ପୃ-୧୫) କାବ୍ୟ ନାୟକ ପସନ୍ଦ କରେ ପାହାଡ଼ ତଳ ଗାଁକୁ ବୁଲି ଯିବାକୁ ଯେଉଁଠି ପେଟ ପାଇଁ ମାଟି ସହ ମାଟି ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପାଖକୁ, ପ୍ରକୃତିର କୋଳକୁ । ଗାଉଁଲି, ଜଂଗଲୀ ବୋଲି ନାକ ଟେକୁଥିବା ପ୍ରେମିକାକୁ ଦେଖାଏ ନଡ଼ା ଛପର ବିହୀନ ପାଣି ଗଳୁ ଥିବା ଚୁଲିମୁଣ୍ଡରେ ଓଦା ସରସର ହୋଇ ରୋଷେଇ କରୁ ଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ । ଦେଶ ବିକାଶର ଡିଣ୍ଡିମ ପିଟୁଛି, ତଥାପି ସେହି ଗାଁ, ଅପନ୍ତରା ଅଞ୍ଚଳ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନକୁ ଏଯାଏଁ ଆସିନି ଆଲୋକ ମାଡ଼ି ବସିଛି ଅନ୍ଧକାର । କବି କହନ୍ତି – 'କଉଠୁ ଏତେ / ଅନ୍ଧାର ଆସିଲା / କେ ଜାନେ / ମୁଁ ବୁଝି ପାରେନି ସତେ ।' (ପୃ - ୨୪)

ମାନବ ଚରିତ୍ରର ନବ ମୂଲ୍ୟାୟନ ଘଟିଛି କବି ସୁନାଙ୍କ କବିତାରେ ପ୍ରେମିକ ଆଉ ସ୍ୱାର୍ଥପର ନୁହେଁ, ସେ ଆଉ ଶଠତା, ଛନ୍ଦ କପଟର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ନୁହେଁ । ପ୍ରେମିକା ପାଗଳ, ବଦମାସ୍, ଚୋର କହିଲେ ବି ପ୍ରେମିକା ପାଇଁ ରାତି ସାରା ଉଜାଗର ରହିପାରେ, ନିଧଡ ଶୋଇପାରେ ରାସ୍ତା ମଝିରେ ।

ଉତ୍ତର ଆଧୁନିକ କାଳରେ କବି ସହର ଜୀବନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଗାଁ ମାଟି ତାକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରୁଛି । ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଯେଉଁଠି ସଉଦା ହୁଏ ସେଠାରୁ ସେ

ଦୂରେଇ ଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟିତ । ରାସାୟନିକ ରଙ୍ଗବୋଳା 'ଫ୍ଲାଟ୍ ଆଉ ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେନା ଫେରି ଚାହେଁ ନିଜ ଅତୀତକୁ ଫେରିଚାଲେ ନିଜ ମାଟି, ଚାଳ, ଛପର କୁଡ଼ିଆକୁ । କବିଙ୍କୁ ଆଉ ଭଲ ଲାଗେନା ବିରିଆନି, ମଞ୍ଚୁରିଆନ ନିଜ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଏ ଗାଁକୁ ମା'ର ହାତପରସା ପଖାଳ କଂସା ମନେ ପକେଇ । ମଣିଷ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଡ଼ ଆଶାରେ ରହେ ମାତ୍ର ତାକୁ ଭଲ ଲାଗେନା ସହର । କବିଙ୍କ କବିତାରେ ଏକଥା ଅନୁମେୟ - 'ବର୍ଷ ବର୍ଷ / ରହିଲେ ବି ଏଠି / ଜମା ଭଲ ଲାଗେ ନାହିଁ / କାହିଁକି ନା / ଏଠି ସମସ୍ତେ ବିବ୍ରତ / ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ନେଇ । ଜମାରୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏନି / ଏ ହୋଟେଲ ବିରିୟାନି / ଛାଡ଼ି ମୋର କଂସାଏ ପଖାଳ ।'

(ପୃ -୩୧)

ତେଲିଆ ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ନ୍ୟାୟରେ ଧନୀ ଲୋକ ଧନୀ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ସହର ମେଟ୍ରୋ ହୋଇଯାଏ, ଗାଁର ଅବସ୍ଥା ପୂର୍ବରୁ ଯାହାଥିଲା ଏବେ ବି ସେଇଆ । ଗର୍ଭବତୀ ଖଟିଆରେ ବୁହା ହେଉଛି, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ନଦୀ ପାଣି ପହଁରି ସ୍କୁଲ ଯାଉଛନ୍ତି, ଚାଷୀ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରୁଛି । ଶୋଷ ସଙ୍କଳନର 'ଆସ ଥରେ ପଚାରିବା', ' କୁଡ଼ିଆ', 'ଶୀତ ଆସେ' ଏହି ଗରିବତ୍ୱର କଥା ପ୍ରକାଶ କରେ । ଶୀତ ଆସେ କବିତାରେ କବି କହନ୍ତି - 'ହେଇ ଦେଖ / ଆମକୁ ଦରକାର ପଡୁନି / ସୁଇଟର, ଟୋପି କି ହେଣ୍ଡ ଗ୍ଲୋବ / ପୁଙ୍ଗୁଳା ଦେହରେ ଥରେ / ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ / ଶତବି ଖୁସ୍ ହୋଇଯାଏ / ଖୁସ୍ କରାଏ ଆମକୁ ।' (ପୃ - ୩୭)

ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି ଯେମିତି - କର୍ଡି (ବାଉଁଶରୁ ତିଆରି ଏକ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ), ଟୁପୁଲି (ବାଉଁଶରେ ତିଆରି ଛୋଟ ପାତ୍ର), ପତରା ମାରିବା (ବୁଦାମୂଳ ସଫା କରିବା), ମୁନୁଗା (ସଜନା), ଖୁଚା (ମରି ଯାଇଥିବା ତଳି ସ୍ଥାନରେ ଆଉ ଏକ ତଳି ରୋଇବା), ବାଙ୍ଗରି, ଛେଟନା ଇତ୍ୟାଦି । କବି ଟୋକି ପର୍ବ, ଡଙ୍ଗର ପୂଜା, ଗୁଡ଼ି ପୂଜା, ଟାକୁ ପର୍ବ, ଝାମି ମଡା, ସେମି ପକା ଆଦି ପର୍ବ ପର୍ବାଣୀ ଓ କବାଡି, ପିତୁଖେଳ, ବାଡି ଡେଗାନି, ମାଙ୍କଡ ଖେଳ ଆଦି ମଫସଲ ଖେଳର ସୂଚନା ଦେଇଛନ୍ତି ।

ପରିଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ କବି ଜୟଦ୍ରଥ ସୁନା 'ଶୋଷ' କବିତା ସଙ୍କଳନରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଓ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା, ଜୀବନ ଶୈଳୀକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ସମୟଚେତନା, ମୃତ୍ତିକା ସମ୍ପୃତି, ସହର ପ୍ରତି ବୀତସ୍ପୃହତା, ଦଳିତ ଚେତନା, ପ୍ରେମର ଅର୍ଥକୁ ନୂତନ ଭାବେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ବାସ୍ତବରେ କବିଙ୍କ 'ଶୋଷ' କବିତା କ୍ଲିଷ୍ଟତା ବିହୀନ ଓ ସମାଜର ବାସ୍ତବ ଚିତ୍ର ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାରେ ସଫଳ ହୋଇଛି ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. ମହତାବ, ଭର୍ତ୍ତୃହରି, ଝଙ୍କାର, କଟକ, ଅଗଷ୍ଟ, ୭୪ ବର୍ଷ ୫ମ ସଂଖ୍ୟା

୨. ସୁନା, ଜୟଦ୍ରଥ, ଶୋଷ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେଶନସ୍, ୨୦୧୭, ୧ମ ପ୍ରକାଶ

ଗବେଷକ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗ

ବିଶ୍ୱଭାରତୀ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ